

Маковій Віктор Петрович,

завідувач кафедри цивільно-правових
дисциплін Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ «ЗА» І «ДО»
В ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМАХ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ
ПЕРЕБІГ ЧАСУ**

У межах юридичної лінгвістики виникає низка питань автентичного використання юридичних термінів та понять, які у повній мірі відображають природу дії тієї чи іншої правової конструкції. Оскільки правовий час відіграє неабияке значення, як засіб до упорядкування змісту цивільних правовідносин, то постає питання адекватного та відповідного застосування лінгвістичних конструкцій, що у повній мірі би відтворювало зміст такої темпоральної величини за місцем її використання як елементу механізму правового регулювання.

Прийменники «за» та «до» мають поширене використання при правовій регламентації темпоральних величин у межах тієї чи іншої галузі права. Наведене має місце також і в положеннях цивільного законодавства, зокрема перший із зазначених прийменників використаний при темпоральному обмеженні виконання учасником повного товариства, яке було створено на невизначений строк, обов'язку щодо повідомлення інших учасників щодо реалізації права на вихід з нього (ст. 126 ЦК України), виконання стороною договору найму обов'язку щодо попередження контрагента про реалізацію права на відмову від договору найму, укладеного на невизначений строк (ст. 763 ЦК України), при вказівці на строк, в межах якого обраховуються витрати на утримання, догляд, лікування спадкодавця, що

підлягають відшкодуванню уповноваженій особі спадкоємцями (ст. 1232 ЦК України) тощо.

Прийменник «до» теж відображений у низці нормативних приписів цивільного законодавства, наприклад при характеристиці часових меж виникнення зобов'язань повного товариства, за якими несе відповідальність повний учасник, що вибув із нього (ст. 124 ЦК України), при визначенні меж здійснення права на відкликання оферти оферентом під час укладення цивільно-правового договору (ст. 641 ЦК України), вказівці на межі здійснення права на дострокове розірвання договору оренди житла з викупом (ст. 825 ЦК України) тощо.

В аспекті дослідженого питання необхідно висловити певні міркування стосовно спільного використання прийменників «за» та «до» при унормуванні набувальної давності як різновиду строку. Так п. 8 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України в частині застосування набувальної давності повинен тлумачитись у межах загальноприйнятої сутності використаної законодавцем фрази «...за три роки до набрання чинності».

У судовій практиці непоодинокі випадки використання даної норми в декількох варіантах. Зокрема, в наведених вище судових рішеннях щодо нерухомості мало місце застосування набувальної давності, навіть якщо володіння виникало ще до 01.01.2001 р. На увагу заслуговують такі справи. Саксаганським районним судом м. Кривого Рогу Дніпропетровської області 29 жовтня 2009 року винесено рішення, у якому правила про набувальну давність застосовані до всього строку володіння нерухомим майном незалежно від його початку, оскільки інше «суперечило би принципам справедливості та розумності» [1].

Уманський міськрайонний суд Черкаської області у рішенні від 10 грудня 2009 року визначив, що за умови володіння на 31 грудня 2000 р. застосовуються правила ст. 344 ЦК України, а до набувальної давності зараховується весь строк володіння річчю [2].

У цивільному праві також обґрунтовується точка зору, згідно з якою коментована фраза дає можливість застосовувати набувальну давність до відносин, які виникли за три роки до моменту набрання чинності ЦК України. Проте тоді випадає період часу з 01.01.2001 до 01.01.2004. Тобто виникають

періоди, коли фактичні володільці заволоділи майном (у 1998 та 2002 роках) в оберненій пропорції проміжків часу до моменту набрання чинності правових норм щодо їх правового статусу, отримують різні засоби правової охорони, що повністю протирічать сутності набувальної давності.

У тлумачному словнику української мови прийменник «за» із знахідним відмінком може виражати декілька варіацій відношень: 1) просторові; 2) часові; 3) причинні; 4) обставинні; 5) відношення мети; 6) кількісні; 7) об'єктні; 8) означальні [3, с. 373].

Очевидно, що в коментованій нормі йдеться про відношення часу, тобто тлумачення теж повинно бути відповідним, а саме: 1) вказує на проміжок часу, протягом якого що-небудь відбувається; 2) вказує на строк, проміжок часу, після якого що-небудь відбувається; 3) вказує на період, який відділяє якусь дію від іншої наступної, на певний час перед чим-небудь.

Безумовно, за сутністю викладеного буквально тлумачення вказаної фрази надає можливість використати саме перший варіант. Тобто правильним варіантом вирішення означеного питання є поширення правил ст. 344 ЦК України про набувальну давність на всі випадки давнісного володіння, що виникли з 01.01.2001. Що ж до випадків заволодіння майном до 01.01.2001, то, на жаль, у зв'язку з непослідовністю позиції законодавця в регламентації набувальної давності за ЦК України слід визнавати факт накопичення юридичного складу, що є передумовою до виникнення права власності. Тобто щодо рухомого майна правові наслідки можуть виникати не раніше 01.01.2006, а щодо нерухомого - 01.01.2011, відповідно, за винятком обставин, передбачених частиною 3 цієї статті.

Так Нижньогірським районним судом Автономної Республіки Крим 12 серпня 2008 року у справі за позовом про визнання права власності за набувальною давністю щодо нерухомого майна, володіння яким здійснювалося більше 10 років винесено рішення про відмову у задоволенні позову саме із вказаних підстав. Однак суд у мотивувальній частині щодо обґрунтування прийнятого рішення веде мову про застосування правил ст. 344 ЦК України з 2011 року, тим самим суперечить як резолютивній частині свого ж рішення, так і

розглянутим нормативним приписам, оскільки йдеться про застосування наслідків із 2011 року, а не самих правил ст. 344 [4].

Позиція вищої судової інстанції теж є неоднозначною, що надає підстави дійти діаметрально-протилежних висновків.

Так, постановою Вищого господарського суду України від 21 липня 2005 року у справі № 30/21-05-622 задоволено касаційну скаргу Одеської міської ради на постанову Одеського апеляційного суду від 13 травня 2005 року, якою відмовлено у визнанні права власності за набувальною давністю на будинок за Одеською обласною спілкою споживчих товариств у зв'язку з тим, що на «випадок, коли володіння майном почалося більше, аніж за три роки до набрання чинності ЦК України, набувальна давність не застосовується» [5].

Водночас постановою Вищого господарського суду України від 30 січня 2007 року у справі № 7/238 залишено постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 2 лютого 2006 року без змін щодо задоволення позову про визнання права власності за набувальною давністю на нерухоме майно за багатопрофільним колективним підприємством «Імпульс». У судовому рішенні вищої інстанції визначено: «...Колегія суддів не приймає до уваги... що період володіння до 01.01.2001 року не може бути врахований при визначенні терміну набувальної давності» [6].

Таким чином, спостерігаються негативні наслідки вад законодавчої техніки. Одне, що може втішати за даних обставин, це вичерпність вказаної проблеми закінченням дискусійного строку 31.12.2010 р. [7, с. 198].

Наведене дає привід до подальших наукових дискусій із питань застосування окремих лінгвістичних висловів у юридичному закріпленні темпоральних величин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рішення Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 2-1192 від 29.10.2009 [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень. - Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/6561069>.

2. Рішення Уманського міськрайонного суду Черкаської області у справі № 2-2908 від 10.12.2009 [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8427472>.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. - К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. - 1728 с.

4. Рішення Нижньогірського районного суду Автономної Республіки Крим у справі № 2-888 від 12.08.2008 [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень : Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3214414>.

5. Постанова Вищого господарського суду у справі № 30/21-05-622 від 21.07.2005 [Електронний ресурс] / Вищий господарський суд України. - Режим доступу : http://arbitr.gov.ua/docs/28_985651.html.

6. Постанова Вищого господарського суду у справі № 7/238 від 30.01.2007 [Електронний ресурс] / Вищий господарський суд України. - Режим доступу : http://arbitr.gov.ua/docs/28_1473064.html.

7. Маковій В. П. Набувальна давність у цивільному праві : теорія та практика : монографія / В. П. Маковій - Одеса : ОДУВС, 2014. - 232 с.